

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه زینبیه شهرستان میانه

عنوان

آسیب شناسی تربیت دینی کودکان در حوزه باورهای دینی

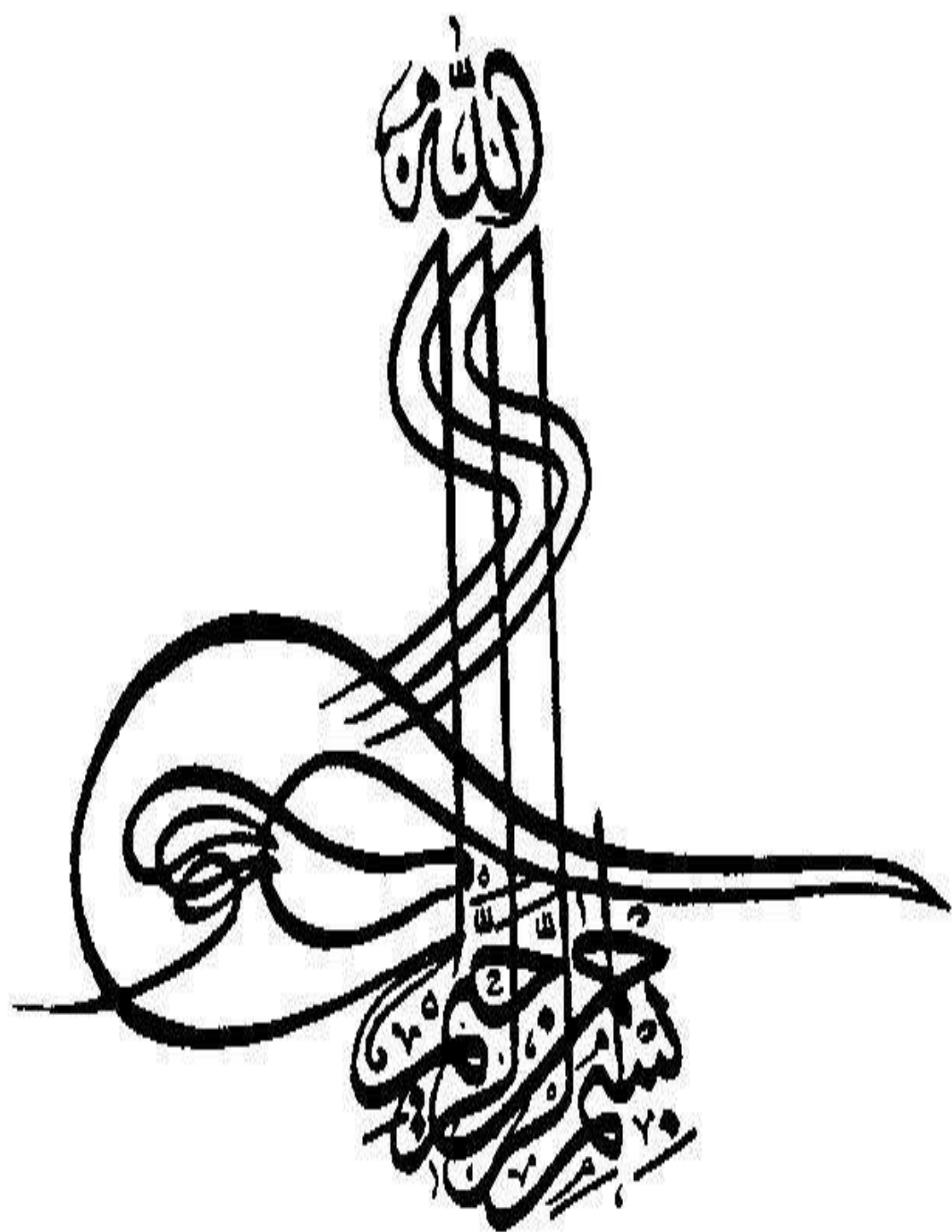
استاد راهنما

سرکار خانم رهنما

پژوهشگران

لیلا لایقی _ زیبا شیخ الاسلامی

سال تدوین: بهار ۱۳۹۵

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه زینبیه شهرستان میانه

عنوان

آسیب شناسی تربیت دینی کودکان در حوزه باورهای دینی

استاد راهنما

سرکار خانم رهنما

پژوهشگران

لیلا لایقی _ زیبا شیخ الاسلامی

سال تدوین: بهار ۱۳۹۵

چکیده:

آسیب های تربیت دینی یعنی شناخت آسیب ها و اشکالاتی که بر اعتقادات و باورهای دینی و معرفت دینی و یا رفتار عملی، در اندیشه و عملکرد جامعه ی دینی وارد می شود. این تحقیق با روش توصیفی - کتابخانه ای به دنبال حل این سوال است که آسیب شناسی تربیت دینی کودکان در حوزه باورهای دینی چگونه است؟ و در پی آن به اثبات این فرضیه که صرف دینی بودن تربیت به معنای مصونیت آن از خطا و اشتباه و آسیب نخواهد بود می پردازد.

کلیدواژه: آسیب، کودک، دین، باور، تربیت دینی، باور دینی، آسیب شناسی تربیت دینی.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱
فصل اول: مفاهیم و کلیات.....	۲
گفتار اول: کلیات.....	۳
۱- تعریف و تبیین.....	۳
۲- ضرورت و اهمیت تحقیق.....	۳
۳- اهداف تحقیق.....	۳
۴- پیشینه.....	۴
۵- سوالات تحقیق.....	۴
۵-۱ سوال اصلی.....	۴
۵-۲ سوالات فرعی.....	۴
۶- ساختار تحقیق.....	۵
۷- فرضیه ها.....	۵
۷-۱ فرضیه اصلی.....	۵
۷-۲ فرضیه های فرعی.....	۵
گفتار دوم: مفهوم شناسی.....	۶
۱- آسیب.....	۶

تشویق خوب آن است که تنها زبانی نباشد بلکه عملی نیز باشد تا اصالت پیدا کند و به سرگرمی مبدل نشود، بلکه دقیقاً به عنوان وسیله ای برای ایجاد و تقویت رفتارهای مثبت به کار رود و کودکان به خوب بدانند برای چه تشویق می شوند و چه باید بکنند تا مورد تشویق قرار گیرند. تشویق خوب آن است که در حضور جمع انجام گیرد، نه فقط در خفا و پنهانی.^{۵۲}

۴-۸-۲ تنبیه

یکی از مسائل مهم و پیچیده تربیتی که اکثر پدران و مادران در آن دچار تردیدند، چگونگی برخورد آنان با کارهای نادرست کودکان است، به طوری که بیشتر اوقات والدین متحیر می مانند که در مقابل خطاها و کج روی های فرزندان شان و روی برتافتن آنها از توصیه ها و راهنمایی ها چه واکنشی نشان دهند.^{۵۳} و این در حالی است که فقهای مسلمان با استناد به روایات معصومان به جواز تنبیه با رعایت نکات و شرایطی فتوا داده اند. ولی شواهدی وجود دارد که آنها دست به تنبیه بدنی نمی زدند، گرچه گاه آن را جایز دانسته اند. انس بن مالک در کودکی خدمتکار رسول خدا صل الله علیه و اله بوده است می گوید: «خدمت رسول الله سنین فما سبني سبه قط ولا ضربني ضربه قط» چندین سال به پیامبر خدمت کردم، ولی هرگز مرا دشنام نداد و تنبیه بدنی نکرد.

برای تنبیه راه های جایگزین وجود دارد که بساء تاثیر آن بیشتر است و معصومان به طور معمول از آن شیوه ها استفاده می کردند، اما اینکه معصومان تنبیه را جایز دانسته اند، به این دلیل است که دست مربی و والدین در امر تربیت بسته نباشد و اگر بر اثر قصور یا تقصیر در امر تربیت کار به جایی رسید که لازم شد برای جلوگیری از تخلف کودک و یا وادار کردن او به کار لازمی، تنبیه شود، بتواند از این راه استفاده نمایند.^{۵۴} تنبیه جسمی اگر از عوامل بازسازی باشد، قطعاً آخرین عامل خواهد بود. زیرا امروزه مصلحین و دانشمندان به دلیل آثار تخریبی فراوان تنبیه به مخالفت شدید با آن پرداخته اند. چنان که یکی از ایرانیان ساکن خارج

۱- محمد جواد، مروجی طبسی، همان، ص ۱۰۷

۲- همان، ص ۱۱۱

۳- سیدعلی، حسینی زاده، تربیت فرزند، چاپ ۹، ج ۱، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ص ۱۶۵. رک: علی، رحمانی یزدری، نقد باور های غلط تربیتی، چاپ ۱، قم: مشهور، ص ۲۰۳.

درباره رفتار پدر خود به هنگام کودکی چنین حکایت می کند: «پدر من از متدیینین سرشناس یکی از شهرهای سردسیر ایران بود. او صبح ها ما را از خواب بیدار می کرد و به نماز و می داشت ما برای رهایی از سرمای طاقت فرسای زمستان بدون وضو در اتاق های خود در همان حالت خوابیده، عبارات نماز را با صدای بلند می خواندیم. پس از چندی پدرمان از این ترفند ما آگاه شده و کتک سختی به ما زد و ما را وادار به وضو ساختن کرد. ما نیز از آن پس آموختیم صبح ها از اتاقمان خارج شده و بدون گرفتن وضو دوباره بازگشته و به نماز می ایستادیم. نتیجه این تنبیه ها و فشار های پدرم آن شد که حال هیچ یک از ما اهل نماز نیستیم.»^{۵۵}

انچه گذشت برخی از مهمترین ویژگی ها و روش های تربیتی بود که جا دارد متولیان امور تعلیم و تربیت آن را مورد توجه قرار دهند تا نسلی سرزنده، با نشاط، مومن و کارآمد به جامعه اسلامی تحویل داده شود.

۱- ابراهیم، امینی، همان، ص ۴۴۰.

نتیجه

برخورداری از پرورش دینی سالم در خانواده که نخستین پایگاه تربیتی است، به فرد این فرصت را می دهد که در اجتماع موفق و قابل احترام باشد. اما در کنار خانواده، نمی توان نقش مدرسه و مربیان و رسانه ها در جامعه امروز را در تربیت دینی فرزندان نادیده گرفت. با توجه به اینکه از دنیای امروز به عنوان «دهکده جهانی» یاد می شود و رسانه ها دانشگاه های عمومی هستند که قادرند نسلی متفاوت را تربیت کنند، پس نمی توان بی تفاوت از کنار آسیب هایی که در این حوزه به باورهای دینی کودک وارد می شود گذشت.

فرهنگ های دیگر قادرند مبانی فکری خود را از طریق فیلم ها و داستان ها و کارتون های جذاب به ذهن کودکان وارد کرده و به طور نامحسوس بون اینکه توجه کسی را جلب کنند در دراز مدت افکار و عقاید خود را به جامعه هدف تجویز کرده و نسلی متناسب با اهداف خود را تربیت نمایند و سخن خود را از زبان آنها در جامعه بیان کنند. در این شرایط توجه به اصول تربیتی صحیح از دیدگاه ائمه اطهار، تاکید بر نقش تربیتی والدین، تربیت صحیح مربیان دینی متعهد، نظارت بر عملکرد رسانه ها تا حدودی می تواند جامعه را در تربیت نسلی با باورهای دینی صحیح یاری کند.

فهرست منابع

- ۱- قرآن
- ۲- نهج البلاغه
- ۳- آذرننگ، عبدالحسین، دایره المعارف دانش گستر، ج ۱، تهران: فرهنگ نو نشر، ۱۳۸۰.
- ۴- امینی، ابراهیم، آیین تربیت، تهران: اسلامی، ۱۳۵۹.
- ۵- بهشتی، سید محمدحسین، نقش آزادی در تربیت کودک، اصفهان: موسسه تحقیقات و نشر معارف اهل بیت(ع)، ۱۳۶۵.
- ۶- پارسا، محمد، زمینه روان شناسی نوین، چاپ ۲۰، تهران: بعثت، ۱۳۸۳.
- ۷- تهرانی دلشاد، مصطفی، سیری در تربیت اسلامی، چاپ ۱۰، تهران: دریا، ۱۳۷۸.
- ۸- جوادی آملی، عبدالله، شریعت در آینه معرفت، تهران: فرهنگی رجاء، ۱۳۷۲.
- ۹- جمعی از محققان فرهنگی فخرالائمه، رهیافتی به منظومه فکری حضرت امام خمینی (قدس سره) و رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) در حوزه فرهنگ و تربیت، چاپ ۲، قم: جامعه المصطفی العالمیه، ۱۳۹۱.
- ۱۰- حسینی، داود، روابط سالم در خانواده، چاپ ۱۷، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۹.
- ۱۱- حسینی زاده، سید علی، تربیت فرزندان، چاپ ۹، ج ۱، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۹.
- ۱۲- حسین زاده، ناصر ابراهیم، بررسی تطبیقی تربیت دینی، حسین زاده، علی، ج ۲، قم: موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی (قدس سره)، ۱۳۸۰.
- ۱۳- رحمانی یزدری، علی، نقد باورهای غلط تربیتی، چاپ ۱، قم: مشهور، ۱۳۷۹.
- ۱۴- سالاری فر، محمدرضا، خانواده در نگرش اسلام و روان شناسی، چاپ ۱۰، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۳.
- ۱۵- -----، درآمدی بر نظام خانواده در اسلام، چاپ ۱۲، قم: نشر هاجر، ۱۳۹۳.

- ۱۶- سرمد، غلامعلی، درآمدی بر جامعه شناسی تعلیم و تربیت، تهران: دانشگاهی، ۱۳۷۳.
- ۱۷- شیخانی، علی باقر واسحاقی، سید حسین، سریر سخن، چاپ ۱، قم: هاجر، ۱۳۹۰.
- ۱۸- صدیق سروستانی، رحمت الله، آسیب شناسی اجتماعی، چاپ ۵، تهران: سمت، ۱۳۸۸.
- ۱۹- طبسی، محمدجواد، حقوق فرزندان از دیدگاه اسلام، قم: تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴.
- ۲۰- عیسی زاده، عیسی، خانواده قرآنی، چاپ ۴، قم: بوستان کتاب، ۱۳۹۰.
- ۲۱- فایضی، علی، کار معلم و تیپ شناسی وی، تهران: طراحان نشر، ۱۳۷۶.
- ۲۲- کهریزی شمش، عباس، آغوش مهر بهترین گهواره تربیت، چاپ ۱، قم: مشهور، ۱۳۸۳.
- ۲۳- مروجی طبسی، محمد جواد، حقوق فرزندان در مکتب اهل بیت، چاپ ۱۷، قم: بوستان کتاب، ۱۳۹۰.
- ۲۴- موسوی راد لاهیجی، سید حسین، پدر- مادر- معلم مرا خوب تربیت کن، چاپ ۳، قم: انتشارات امام شناسی و آثار دارالحجّه «عج»، ۱۳۷۹.
- ۲۵- نوروزی، محمد، آسیب شناسی رفتاری انسان، چاپ ۳، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۶.

مقالات

- ۱- صفایی، صفورا، «اصول تربیت فرزند از دیدگاه اسلام ۱»، شمیم یاس، ش ۱۵۱، سال ۱۳، ۱۳۹۴.
- ۲- ضرابی، عبدالرضا، «آزادی و تربیت دینی»، ماهنامه معرفت، ش ۱۱۷، قم: موسسه آموزش و پژوهش امام خمینی «ره»، ۱۳۸۶.
- ۳- نساجی زواره، اسماعیل، «آسیب شناسی تربیت دینی دانش آموزان»، سایت راسخون، ۱۳/۱۱/۱۳۹۲.
- ۴- مقاله «آسیب شناسی تربیت دینی از دیدگاه دکتر شهید بهشتی»، روزنامه رسالت، ش ۶۲۷۵، ص ۵ بخش فرهنگی، ۱۳۶۸/۸/۲.
- ۵- مقاله «علل گرایش برخی از ایرانیان به عرفان های کاذب»، پایگاه جامع فرق، ادیان و مذاهب، ۱۳۹۱/۱۰/۱۳.
- ۶- مقاله «رسانه و نقش آن در تربیت»، پایگاه تخصصی امام حسین علیه السلام، ۱۳۹۵/۴/۱۸.